

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
שופטים
אלול ה'תשפ"א ב'של"ב
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור דברי מהרי"ץ זיע"א בהקדמה לסדר סליחות דאלול, לגבי ארי"ה ראשי תיבות א'לול
ר'אש השנה יום הכיפורים ה'ושענא רבה.

דברי הט"ז והפמ"ג על מ"ש מרן בתחילת ספר השלחן ערוך, יתגבר כארי וכו'. תירוץ מרן
שליט"א על השאלה מדברי הגמרא כי אימת מפגיע על ארי, ומוסר השכל מהעניין דלעיל.

מדוע אומרים יתגבר פארי בקמץ, ולא פארי בפתח.

תשובות מרן שליט"א למכתב מאת הרב אליהו סוויד הי"ו לגבי חמשה נושאים, א' האם גם
בתשעה באב יש לקיים את דין הש"ע כי על האדם להיות בשמחה בעת התפילה ולימוד
התורה. ב' בעניין מ"ש בש"ע המקוצר לגבי זמן חליצת התפילין בתעניות. ג' בעניין מ"ש
בשע"ה כי מנהגינו בת"ב למנות גם את שנות חרבן בית ראשון, והסיבה שלא רצו אבותינו
לעלות מתימן לא"י בבניין בית המקדש השני. וחידוש שנהגו אז לעלות מתימן ברגלים,
ולהקריב קרבנות בביהמ"ק. ד' האם ישנו הבדל בין ציון לבין ירושלם, וביאור המובא בעיני
יצחק על שע"ה בנוסח ברכת איש לרעהו בתשעה באב. ה' בבתי כנסת הנוהגים לומר דרשה
קודם תקיעות שופר, האם יש לומר קדיש לאחר הדרשה.

השלמה בעניין ההוא סמיא וכו' שלא הניח עירובי תבשילין, האם פגם גוף חיצוני מעיד על
פגם פנימי.

בעניין כשרות ספריו בענייני צניעות, של הרב רונן חזיזה הי"ו מהעיר צפת ת"ו.



כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 606

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031



השיעור מוקדש לעילוי נשמת הגאון הצדיק הרב שלמה בן מארי שְׁכַר יגאלי
(גרופי) זצ"ל, שביהן שנים רבות בעיר ראש"ל"צ, הרביץ תורה והרבה בגמילות
חסדים, ורבים השיב מעוון, שהשבוע ביום י"א אלול יחול יום היארצייט שלו,
תנצב"ה. בעבור שהתנדב בנו ידידנו הנעלה הרב שילה שיחי' למוסדות יד
מהרי"ץ לעילוי נשמתו.

המקום ב"ה ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, ומכל צרה ונזק יצילהו, וישלח ברכה
והצלחה בכל מעשי ידיו, וימלא כל משאלות ליבו וליבנו וליבכם לטובה, אכ"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש לעילוי נשמת הגאון הצדיק הרב שלמה בן מארי שְׁכַר יגאלי (גרופי) זצ"ל, שכיהן שנים רבות בעיר ראש"צ, הרביץ תורה והרבה בגמילות חסדים, ורבים השיב מעוון, שהשבוע ביום י"א אלול יחול יום היארצייט שלו, תנצב"ה. בעבור שהתנדב בנו ידידנו הנעלה הרב שילה שיחי' למוסדות יד מהרי"ץ לעילוי נשמתו.

המקום ב"ה ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, ומכל צרה ונוק יצילהו, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו, וימלא כל משאלות ליבו וליבנו וליבכם לטובה, אכ"ר.

ביאור דברי מהרי"ץ זיע"א בהקדמה לסדר סליחות דאלול, לגבי ארי"ה ראשי תיבות אלול ראש השנה יום הכיפורים הושענא רבה.

לשון מהרי"ץ לפני האשמורות ותכלאל עץ חיים חלק שלישי כך היא. הקדמה לענין הסליחות דאלול. ראוי ונכון מנהג הקדושים לומר סליחות מר"ח אלול. ואעפ"י שיש מקומות שנהגו לקום מחמישה עשר באלול – שהוא רק חצי מחודש אלול – ואחרים נהגו לקום בעשרת ימי תשובה. המנהג הנכון הוא מר"ח אלול. וכ"כ רבינו הא"י גאון בתשובה, כמו שהביא משמו מהר"י אבוהב בספר מנורת המאור.

אינני יודע האם בזמן מהרי"ץ התחילו את הסליחות ממש בר"ח אלול עצמו, כי למעשה לא ראינו שנהגים לקום לומר סליחות אלא מן היום שלאחריו, וכמ"ש בס"ד בשלחן ערוך המקוצר [ח"ג סימן ק"ט – הלכות חודש אלול, וערב ראש השנה, סעיף ב']. והטעם מבואר מעצמו, משום שראש חודש הוא יום של שמחה, ולא של סליחות ותחנונים. אך האמת שרב הא"י גאון כבר כתב שאומרים אשמורות מראש החודש, אך אינני יודע האם לשונו מכוונת בדיוק להתחיל כבר מראש חודש בעצמו, או שהוא בא לאפוקי רק מן הסוברים להתחיל מחצי החודש, וכדומה. גם ראיתי כי הרשי"ה בהבדלי המנהגים [הערה 2] אכן כתב שיש נוהגים להתחיל מליל ראש חודש. [אבל הרא"ח נדאף כתב בפשיטות כדברינו, שמתחילים מיום ראשון שאחר ראש חודש אלול, כיעויין כל כתבי בעל ענף חיים דף רס"א].

מוסיף מהרי"ץ שם, דורשי רשומות אמרו, אני לדודי ודודי לי, ראשי תיבות אלול. ועל דרך, שובו אלי ואשובה אליכם. דהיינו, על ידי שאני לדודי, שאנחנו מתקרבים אל הקב"ה, גם הוא דודי לי.

הפירוש הפשוט למלה דוד הוא חביב אהוב ונחמד, ולכן גם דוד המלך נעים זמירות ישראל נקרא כך, מפני אותה המשמעות.

מדוע הקב"ה נקרא דוד שלנו?

שמעתי לפני עשרות שנים פירוש נאה, מדוע הקב"ה נקרא דוד שלנו.

כיון שהוא אמר בעצמו לאבותינו [תהלים פרק קכ"ב], לְמַעַן אֶחָי וְרָעִי, אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ. וכיון שאברהם יצחק ויעקב נחשבים לאחי הקב"ה, אזי ממילא הוא הדוד שלנו...

מסיים מהרי"ץ שם בזה"ל, וסופי תיבות ארבעה יודי"ן, נגד מ' יום. וכן, 'אריה שאג מי לא יירא', ראשי תיבות, אלול, ר"ה, יוהכ"פ, הושענא רבה. הרמז הזה מן הפסוק [עמוס ג' ח'], אֲרִיָּה שָׁאֵג מִי לֹא יִירָא, מובא בהרבה ספרים, כגון של"ה, ללמדנו שהימים הנוראים הם בבחינת שאגה. צועקים. והם מתחילים מאלול ומסתיימים בהושענא רבה שהוא ליל החיתום.

דברי הט"ז והפמ"ג על מ"ש מרן בתחילת ספר השלחן ערוך, יתגבר כארי וכו'. תירוץ מרן שליט"א על השאלה מדברי הגמרא כי אימת מפגיע על ארי, ומוסר השכל מהעניין דלעיל.

כאשר אדם רוצה לחזור בתשובה ולפשפש במעשיו, ראוי כי הוא יתחיל ללמוד את השלחן ערוך בסדר, לראות את מה הוא מקיים, ובמה הוא טעון שיפור. ובכן, הנה הוא מתחיל מן הסעיף הראשון בשלחן ערוך, בו כתוב כך, יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בורא, שיהא הוא מעורר השחר. ולמרבה הצער, תכף בעודו מתכוון לתקן את עצמו, הוא כבר "נופל" בסעיף הראשון. לא נעים... אבל רואים אכן כי זהו התיקון הראשון שהאדם צריך לתקן את עצמו. כך היהודי מתחיל להתנהג, להתגבר כארי בבוקר לעבודת הבורא. שיהיה כמו ארי.

להזכיר חיה בכלל, הלא מספיק לומר 'יתגבר' ותו לא, משום שהדבר פשוט שהאדם צריך להתגבר בכל הכוחות כי הוא נלחם כאן במשהו כביר ותקיף. ומתרץ, אלא, מה ארי לא יחת מפני רועים, וכמה בני אדם, אף שיודע שבני אדם תקיפים ממנו, מכל מקום טבעו שלא יחת. כן האדם יתגבר, ויהיה עז בטבע.

מוסיף הפמ"ג להקשות, וא"כ קשה, היינו עז כנמר? דהיינו, שהוקשה להפמ"ג מהמשך המשנה באבות האומרת שהאדם צריך להיות עז כנמר, שזהו מקור להגהת הרמ"א בהמשך הסעיף שם בזה"ל, לא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת.

על כך מתרץ הפמ"ג ואומר, לזה אמר כי עז בפני המלעיג, אין כל כך גבורה, כי יחשוב שהוא אדם כמותו. הרי בסה"כ שנינו בני אדם, ומה אכפת לי מהלעגותיו? וממילא לא להתייחס למלעיגים אינו גבורה כ"כ. אבל נגד יצה"ר, מלאך ותקיף, נקרא גיבור, כמו שכתוב, איזהו גיבור הכובש את יצרו. היצר הרע אינו בן אדם כמותו אלא מלאך, וידוע שזוהי שיטת הרמב"ן, וכך מקובל, שהיצר הרע אינו רק משיכה גרידא לרע, וכן היצר הטוב מושך לטוב כמו שהרמב"ם סובר, ולדבריו משמעות היצרים היא רק נטיות ומשיכות ותו לא, שלפי הרמב"ן לא כן הוא, אלא מלאכים ממש. שני הדברים נכונים, כי הכח הגופני נמשך מן הכח העליון הרוחני שהוא מלאך.

במסכת שבת [דף ע"ז ע"ב] כתוב כך, תנו רבנן, חמש אימות הן, אימת חלש על גיבור. ישנם חמשה עניינים בעולם, שבהם רואים שהגיבורים מפחדים מן החלשים. אימת מפגיע על ארי, אימת יתוש על הפיל, אימת סממית על עקרב, אימת סנונית על הנשר, אימת כילבית על לוייתן.

ומפרש רש"י בזה"ל, מפגיע, חיה קטנה וקולה גדול, ושומע וירא שתהא בריה גדולה, ובורח. האריה שומע את קולה העצום ואומר לעצמו, מי יודע מה עומד לבוא עלי? ומיד נופלת עליו אימה ופחד, ובורח מן המקום.

הטורי זהב שם מסביר על מה ואיך צריך להתגבר. וז"ל, עיקר הגבורה, כנגד היצה"ר, שאמרו איזהו גבור, הכובש את יצרו. ואמר כארי, כי טבע הארי אשר אין לו יראה משום בריה, כמו שכתוב [ישעיהו ל"א ד'] מקולם לא יחת, ומהמוננס לא יענה. כן לא יעלה על האדם מורא יצרו, אף שהוא תקיף ממנו. זהו חידוש גדול.

האדם צריך לדעת שהיצר הרע חזק מאד. הוא אש, ואנחנו בשר. קשה מאד להתגבר עליו. ממש מפחיד. איך בכל זאת נתגבר עליו? אבל מורים לאדם, אל תפחד, תתנהג כמו אריה. טבע האריה שאינו מפחד משום בריה, וגם ממי שחזק ממנו. גם אתה אל תפחד מכלום, גם אם הוא עלול לנצח אותך, התפקיד שלך הוא להילחם.

לכאורה צריכים להבין, מה הוקשה להט"ז. מה הוא בא ליישב ולתרץ. אבל נראה לי שהקושיא כאן היא פשוטה מאד, למרות שאפשר להסביר בכמה אופנים. הרי שואלים בכמה ספרים גם על מה שכתוב במסכת אבות [פרק ה',] יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. מדוע מייחסים את הגבורה לאריה, הרי ישנן חיות חזקות וגיבורות ממנו, כמו הראם או הפיל. למה תלו את הגבורה דוקא באריה? על כך התכוון הט"ז לענות, שמלבד גבורת האריה עוד יש לו תכונה שהוא לא מפחד משום חיה.

אמנם מהפרי מגדים במשבצות זהב שם, נראה שהבין כי הקושיא אחרת. וז"ל, הנה ודאי יצה"ר תקיף מאדם, כמו שנאמר [קהלת ו, יז] ולא יוכל לדין, עם שותקיף ממנו. אלא שצריך האדם להיות עז בדעתו, ומשום הכי אמר כארי מיותר. נראה מדבריו שהט"ז נתכוון לענות על קושיא אחרת, והיא שהדבר פשוט ביותר ואינו צריך ראיה שהיצר תקיף מן האדם, שהרי הדבר מפורש בפסוק דלעיל שכן הוא?

לפירוש, הקושיא אינה מדוע כתוב כאן ארי ולא חיות חזקות ממנו, אלא מפני מה צריך

יש שואלים מכאן על הט"ז, לדבריו, הארי אינו מפחד משום בריה, אך הנה רואים מפורש בגמרא שהארי פוחד מן המפגיע?

ולבד מסוגיא זו, כתוב במדרש שוחר טוב, שהארי פוחד מן האקניקתא. מסופר שם, כי רבי עקיבא ראה קניקתא כלב וארי ביחד, וכל אחד היה מפחד מן השני, ולכן לא הזיקו זה לזה. מה רבו מעשיך י"י. [הובא גם בעץ חיים למהרי"ץ בפירושו לברכת יוצר אור. העורך יצ"ו].

בספר מדרש תלפיות [ענף בעלי חיים] מביא בשם ספר שער השמים, שישנה מין חיה הנכנסת בארי כמו חץ מצד אחד לצד שני.

הרי מוכח בודאי שהאריה פוחד מחיות מסויימות.

אפשר לומר על כך כמה תירוצים, אבל יתכן שהקושיא בכלל אינה מתחילה. הט"ז אומר שהאריה אינו "ירא" משום בריה, והגמרא אומרת כי "אימת" מפגיע על ארי, ולא כתוב "יראת" מפגיע על ארי. ישנו הבדל בין אימה לבין יראה. האימה היא פחותה מן היראה. האימה היא פנימית, והיא בלב. האבן עזרא, מובא בספר ביאור שמות הנרדפים ודף קפ"ד, הוא אומר שאימה היא פחד הנשמה. לפי זה יתכן שהקושיא אפילו לא מתחילה.

נראה לי תירוץ נוסף לפי מה שהבאנו מקודם בשם הפרי מגדים, שהדברים מסתדרים באופן מצויין. הפרי מגדים אומר שהארי אינו ירא מפני האדם והרועים הקמים עליו, וברור כי הוא למד זאת מן הפסוק בספר ישעיה אותו הביא הט"ז לעיל, כי שם מדובר במפורש על רועים. כך אומר הפסוק [ישעיהו ל"א ד'], פֶּאֶשֶׁר יִהְיֶה הָאֲרִיָּה, וְהַפִּיר עַל טֶרֶפוֹ, אֲשֶׁר יִקְרָא עָלָיו מְלֹא רָעִים, מְקוֹלָם לֹא יִחַת, וּמִהֲמוֹנָם לֹא יַעֲנֶה. רואים שמדובר על פחד מן הרועים שהם בני אדם, ולא פחד מן החיות וכו'.

ובכל אופן יש כאן מוסר השכל חזק וגבוה, אותו עורר הרב מטה אפרים [בקצה המטה סימן תקפ"א ס"ק ד'] בזה"ל, וקדמונינו ז"ל נתנו סימן, ארייה שאג מי לא יירא, שהוא ראשי תיבות אלול ראש השנה יום כפורים הושענא רבה.

ומתוך לחיך הוא מה שראיתי בשם קדוש אחד מדבר זי"ע, בהא שמתחיל השולחן ערוך או"ח סימן א', יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו. וצריך להבין, הא גם שאר בעלי חיים שהם בטבעם גיבורים, ומפני מה דייקא אמר כארי? זו השאלה שהבאנו מקודם. אך הוא עונה על כך תשובה נפלאה, שרצו לרמוז כאן עניין חשוב. אנשים חוזרים בתשובה לרגל ימי אלול, ומחזיקים בכך עד יום הכיפורים, ואולי עד הושענא רבה, אך אחרי כן הכל נשכח. שכתו מימי החיזוק. עד אז הכל היה בסדר. הם היו צדיקים. אבל בשאר ימות השנה, "ונשכח כל השבע". על כך אומר הש"ע, תתגבר כמו ארי. כשם שהיית בחיזוק ובתשובה בחודש אלול ובכיפור, כן תמשיך בכך בכל השנה. תתנהג כמו ימי הארי"ה.

רק עובר יום כיפור, אנשים כבר שוכחים מכל מה שהיה. חזרו לסורם. לא התקדמו, אלא נשארו כמו שהיו כל השנה. זכורני ששמעתי בעבר זקן אחד חכם מייסר את עצמו, אמר, הנני כבר בן שמונים שנה, ולא השתניתני...

כשם שהייתי בעבר, כך נשארתני אותו הדבר. לא זז, ולא התקדמו. מבהיל. האדם צריך להרגיש שהוא מתקדם ומתעלה. לא לעמוד באותו המקום. חמור מאד.

אכן, זהו ממש פירוש מתוך לחיך, כמו שהוא פתח ואומר מקודם. וז"ל, אך הענין, דהנה עינינו רואות, שבימים אלו, כל אחד לפי מדרגתו, אפילו פשוטי עם, מרגישים התעוררות, ועושין תשובה, ומרבין בתפילה ובצדקה ובתענית הפסקות. דהיינו, אנשים עושים צומות יום אחרי יום, אלא שמפסיקים לאכילה בלילה. וכאשר רק עברו וחלפו הימים אלו, נשכח (ממנם) [מהם] הכל, וחוזרים לדרכם הקודם.

אולם לא כן הדרך הישרה. כי העיקר כמ"ש הגה"ק מהר"ר שמואל שמלקא מניקלשבורג זי"ע, 'לכו בנים שמעו לי, אף אחר שתלכו לדרכיכם, תהיו נזכרים לכל הדברים לקיים הנשמע, בבחינת אותן הימים הקדושים.

דגש, כיון שלא מתכוונים לנשר מסויים. לאיזה ארי ידוע מתכוונים כאשר אומרים יתגבר פֶּאֲרִי? למה לא אומרים יתגבר פֶּאֲרִי, איזה שיהיה. וכן בפסוק [במדבר כ"ג, כ"ד] הֵן עִם פֶּלְכִיָּא יָקוּם, וְכֶאֱרִי יִתְנַשֵּׂא. [שם כ"ד, ט'] פֶּרַע שָׁכַב פֶּאֲרִי. וע"ע ספר מכלול להרד"ק דף מ.

הדבר עכ"פ מחזק את מה שאמרנו מקודם שהדברים אמורים בדוקא, והיינו שנוקטים בדוקא ארי להוציא חיה אחרת, וכן שמתכוונים לאיזה ארי מיוחד ולא לארי סתם.

*

בל"נ בהמשך נתרץ את השאלה הזו, אך לפני כן רצוני לומר בס"ד פירוש בדרך צחות על מאמר הגמרא דלעיל, אימת מפגיע על ארי. מהו אותו מפגיע?

אנחנו אומרים גם בסליחות, בפיוט 'אל תעש עמנו כלה' וכו', צו ישועתנו במפגיע. וזהו פסוק בספר איוב [ל"ו ל"ב], וַיִּצְוּ עָלֶיָּהּ בְּמַפְגִּיעַ. ובדרך כלל פירשו המפרשים שפגיעה היא לשון תפילה, כמו שנאמר ברות [א' ט"ז], אֵל תִּפְגְּעֵי בִּי.

אותו מפגיע עושה רעש חזק על האריה, והוא נבהל ממנו.

כיון שאותו מפגיע מרים את הקול, כך תהיה התשובה בראש השנה, ובמשך כל הימים הנוראים, שנצטק בקולות רמים וחזקים. נמצאנו למדים שהכח המועיל כנגד הארי הוא אימת מפגיע. דהיינו, מהו סוד הכח המועיל למסמס את הימים הנוראים שהם רמוזים בר"ת ארי"ה? המפגיע. אלו התפילות. לא סתם תפילות בקול נמוך, אלא בקול רם, כמו אותו מפגיע שמרים קולו. וכך מקובל אצלנו לצעוק ולהרים את הקול באמירת ה' ה' שבי"ג מדות, אל רחום וחנון וכו'. וכן שנינו בתענית [ט"ז א'], מי שענה וכו', ישמע קול צעקתכם. צעקות אלו מצליחות לנצח את הארי. וכך אנחנו אומרים, תיענו ותיעתרו מן השמים. תקובל צעקתכם וכו'.

כשם שאנחנו אומרים י"ג מדות בקול רם, כך אמרו [בפרקי רבי אליעזר] על משה רבינו שהוא צעק באמירתם. כך לבד מהתעוררות הכוונה שהיא מגיעה על ידי תפילה בקול רם, ישנו

וזאת היא התעוררות האדם, כאשר יעיר משנתו, יתגבר כארי, רצונו לומר יצייר לו תיבת ארי"ה שהם הימים הקדושים, אלול ר"ה יוהכ"פ הושענא רבה, ויטיב דרכיו כמו באותן הימים. ועל ידי זה, יתעורר לבו לעבודת הבורא. ע"כ דבריו הק' בתוספת ביאור.

שאלה מהקהל: לפי זה מובן היטב מדוע כתוב יתגבר כארי בלי ה"א, ולא כאריה. כי הושע"ר לא נכנס בחשבון כאן, כי אותם אנשים הם כבר מיד אחרי יו"כ"פ חוזרים לסורם, לא מחכים להושע"ר.

תשובת מרן שליט"א: נחמד מאד. יישר כוחך.

[לפי פירוש המטה אפרים, בכוונה נקט מרן כארי ולא כאריה, דלשיטתיה אזיל, שבשלחן ערוך סימן תרס"ד לא הזכיר עניין החתימה בהושענא רבה, רק כתב בסעיף א' שמרבים קצת בנרות כמו ביום הכפורים, לפי שבחג נידונים על המים ע"כ. איתמר].

שאלה מהקהל: אולי אפשר לומר כי הגם שישנן חיות שחזקות מאריה, אולי נקטו אותו שלא בדוקא. הרי האריה מפורסם כחיה חזקה וממנה לוקחים דוגמא לגיבור.

תשובת מרן שליט"א: אבל כתוב עוד כנשר, כצבי, כנמר, מפרטים את כולם. גם הם שלא בדוקא? מבואר שרוצים לקחת תכונה מסויימת מכולם. לדברך, גם היתר אינם בדוקא. לומר שנקטו זאת שלא בדוקא זהו תירוץ דחוק. רק אם לא היה לנו תירוץ אחר, היינו מקבלים זאת. אם אפשר לומר תירוץ טוב, למה להסתפק בתירוץ דחוק?

בהמשך נחזק את הקושיא בשאלה אחרת, וגם משם תהיה לך תשובה. מדוע אומרים בסגנון לשון, יתגבר פֶּאֲרִי, הכא"ף בקמץ. הרי לפי הדקדוק לכאורה צריכים לומר פֶּאֲרִי בפתח. וכן גורסים באחרים, הוי עז פֶּנְמֶר, וקל פֶּנְשֶׁר, גיבור פֶּאֲרִי. כאשר אומרים כך, בדגש, מתכוונים אל הנשר והנמר הידועים לנו מן העבר. וצריכים לברר באיזה נשר אריה צבי ונמר מדובר? מדוע לא אומרים כלשון הפסוק [דברים ל"ב י"א], פֶּנְשֶׁר יַעִיר קֶנֶז, שהכא"ף בשוא והנו"ן בלי

מקור נוסף שצריך להרים את הקול באמירתם, כי גם משה רבינו עשה כן.

מדוע אומרים יתגבר פארי בקמץ, ולא פארי בפתח. לענין השאלה שהזכרנו מקודם, מדוע אומרים יתגבר פארי בקמץ? וכן בנשר שהיו צריכים לומר בשוא, כלשון הפסוק בפרשת האזינו, וכן בצבי, מדוע אומרים ורץ פצבי? על איזה צבי מדברים? מדוע לא אומרים כמו בפיוט על החתן, כשמזמינים אותו לקרוא בתורה, קל פצבי וכעופר.

קושיא זו היתה קשה לי בנוסף על מה שקוראים בהפטרות פרשת עקב, שם ישעיהו הנביא מתנבא על ירושלם על חזרת כל בני ישראל מן הגלות, ואומר [פרק מ"ט פסוק י"ח], שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ, וְרֹאֵי. כָּלֵם, נִקְבְּצוּ בָּאוּ לָךְ. חֵי אֲנִי, נָאִם יי. כִּי כָלֵם, פְּעָדֵי תִלְפָּשִׁי. וְתִקְשְׁרִים, כִּפְלָה. הכא"ף בתיבת פְּעָדֵי היא בקמץ, כאשר כתב מהרי"ץ בחלק הדקדוק, אף שבספרים אחרים ניקדוהו בפתח. כך ראיתי כתוב גם בכתר בן אשר. לכאורה לפי הדקדוק היו צריכים לומר פְּעָדֵי בפתח. 'עדי' הוא תכשיט יפה, וכך תהיה ירושלם כקישוט נחמד על ידי שכולם יתקבצו אליה. מדוע גורסים בקמץ, פְּעָדֵי?

תשמעו פירוש הפלא ופלא, כיצד הדברים מתיישבים היטב עפ"י מה שאמרו חז"ל בספרי [פרשת וזאת הברכה, פסקא שני']. הנביא אינו מתכווין לומר כאן דבר פשוט כמו הנשמע, שירושלם תתמלא בבני ישראל השבים מן הגולה כמו קישוט פשוט גרידא, אלא מדברים על העדי שניטל מאתנו בהר חורב, אותו הקב"ה יחזיר לנו לעתיד לבוא. אומר הנביא, כִּי כָלֵם פְּעָדֵי תִלְפָּשִׁי, העדי ההוא שניטל מאתנו בעון העגל, כמו שכתוב [שמות ל"ג ו'], וְיִתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶת עֲדֵימָהּ חוֹרֵב, אוֹתוֹ הַקֶּבֶ"ה יִשִּׁיב לָנוּ בְּבִנְיָן יְרוּשָׁלַם. ולמדו זאת חז"ל מן הפסוק שלנו.

כך לשון הספרי שם, אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, עתיד אני ליתן להם לישראל אותו זיין שנוטל מהם בחורב – כך כתוב בספר שלפני, בוא"ו, שְׁנוּטָל. אך נראה שצריך לומר ביו"ד,

'שניטל מהם בחורב'. או לגרוס שְׁנִטָל – כענין שנאמר וְיִתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵימָהּ חוֹרֵב. בשבועה נשבעתי, שעתיד אני להחזירו להם, כענין שנאמר 'חי אני נאם יי' כי כולם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה'.

הדברים מובאים גם במדרש הגדול [דף תקע"ח, פרשת וזאת הברכה פרק ל"ג פסוק כ"ט], אך בסגנון אחר מעט בזה"ל, ואשר חרב גאותיך. מלמד שנתפלל משה שיחזור להם הזיין שניטל מהם בחורב, שנאמר וְעַתָּה הוֹרֵד עֲדִיךָ מֵעֲלֶיךָ. לא מדברים כאן על סתם חרב, אלא כמו שאמרו חז"ל [שבת דף פת]. שבזמן שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו שני מלאכים וקשרו להם שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. ויש אומרים שעל כלי הזיין היה כתוב שם המפורש. ויצילו בני ישראל את עדי' אין כתיב, אלא וְיִתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. דהיינו, שהם נאלצו להוריד את הכתרים בניגוד לרצונם. ומניין שנשבע הקדוש ברוך הוא שהוא עתיד להחזירו להם, שנאמר 'חי אני נאם יי' כי כולם כעדי תלבשי'.

לפי מאמר חז"ל זה הדברים מתיישבים כמין חומר, מדוע אומרים בקמץ, פְּעָדֵי תִלְפָּשִׁי, כי רוצים לרמוז בזה על ה'עדי' שהיה לנו בעבר, העדי הידוע, שאנחנו מצפים שיחזור לנו בקרוב.

נחזור לענייננו. מדוע אומרים בקמץ, יתגבר פארי? לא מצאתי הסבר עפ"י הפשט, ואם תמצאו, מה טוב ומה נעים. לעת עתה מצאתי בס"ד פירוש עפ"י דרך הרמז, עפ"י מה שכתוב בספר שני לוחות הברית, וכן הובא בספר מפי חכמים [דף ד'], דבר מעניין הפלא ופלא, שהנשר, הארי, הנמר והצבי הם ראשי תיבות בדלקמן.

זה לשון השל"ה, יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. אלו הארבעה סובבים קיום התורה ומצוותיה ומעלות המדות אשר 'היום לעשותם' (עירובין כב א). גם דרך רמז רמז בכאן, ענין פטירת צדיקים, כשהולכין לשלום לעולמם, לקבל שכרם.

'נמר' ראשי תיבות, 'נאסף מפני רעה'. על דרך מה שכתוב [ישעיהו נ"א א'], **כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצִּדִּיק**. מהם יש לנו ללמוד לקח, כמו שמסיים שם השל"ה, על כן יקחו מוסר לעשות תשובה, וזהו 'לעשות רצון אביך שבשמים'.

על פי הדברים האלה, יש לבאר מדוע אומרים גיבור **פָּאֲרִי** בקמץ, לרמוז לאדם שהוא צריך להתגבר כמו הצדיקים. נמצא שמתכוונים לארי מסויים, לא לסתם ארי שביער. וכן 'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו'.

ברוך ה' לפחות יש לנו תירוץ בדרך הרמז, ואם נמצא תירוץ בדרך הפשט עוד יותר טוב, אבל שבעים פנים לתורה.

[אולי יש לומר כי הכוונה למין, כמו ויהי לי שור וחמור. ובמין שפיר שייכה ה"א הידיעה, כמו והדגה אשר ביאור תמות, וכדומה. וכאשר כתוב **פָּאֲרִי**, פֶּנֶשֶׁר, וכדומה, הכוונה לפרט, והיינו הך. והראיה דלית לן בה, מדאשכחן במקרא הכי והכי. איתמר].

הערה מהקהל: מה לגבי השאלה ממסכת שבת, אימת מפגיע על ארי?

תשובת מרן שליט"א: יש לי ארבעה תירוצים, ואמרתי שנים מתוכם. הראשון מסביר את כוונת הט"ז שלאריה אין יראה, אך יכול להיות לו אימה, כי אימה היא פחותה מן היראה, ואין בזה שום סתירה. ותירוץ נוסף עפ"י מה שאומר הפרי מגדים שלאריה אין אימה מבני אדם הרועים את הבהמות, והוא לא דיבר על החיות. והכרחו של הפרי מגדים לכך הוא מלשון הפסוק שהט"ז מביא, שם הכוונה מפורשת על הרועים. והחידוש בכך הוא, שאפילו בני אדם שאינם ממין האריה, בכל זאת הוא אינו מפחד מהם. ואפילו אם נתאספו כמה רועים להציל את הכבשה שהוא טרף, בכל זאת לא חושש. הוא יילחם כנגדם, ולא יחזיר את הכבשה. הם לא מפחידים אותו. הוא יילחם בהם עד כלות כוחותיו.

שאלה מהקהל: אולי אפשר לומר שהוא לא רואה את הרועים?

'נשר' ראשי תיבות, רוח, נפש, נשמה. וכו'. 'צבי' ראשי תיבות, 'צדיק באמונתו יחיה'. 'ארי' ראשי תיבות, 'אבי רכב ישראל'. 'נמר' ראשי תיבות, 'נאסף מפני רעה'.

ועל כן יקחו מוסר לעשות תשובה, וזהו 'לעשות רצון אביך שבשמים'.

זוהי דוגמא לראשי תיבות המתאימים מאד ובמדויק, בלי דוחק ובלי המצאות. אומרים לנו להיות עז כנמר, ורומזים בזה שצריך להתנהג כמנהג הצדיקים, כי הצדיק שנפטר לבית עולמו הרי הוא מקבל את שכרו, כי שם ניכר וידוע מה הוא עשה במשך כל ימיו.

בהקשר לזה אומר רבי' יונה במס' ברכות, כי אנשים טועים. כאשר נולד ילד, כולם שמחים. אך כשאדם מת, כולם בוכים. צריך להיות הפוך, כי כאשר הילד נולד אי אפשר לדעת מה יהיה סופו, אך כאשר הוא זכה והלך בדרך ה', צריכים לשמוח במיתתו כי הוא מילא את תפקידו. כך עלינו לראות את הצדיק ההוא שעמל בתורה בכל ימיו ועסק ביראת השם, ומקבל את שכרו בגן עדן, ורומזים זאת בראשי התיבות.

נחזור שוב על ראשי התיבות. 'נשר' ראשי תיבות, נפש, רוח, נשמה. הגם כי היו צריכים לכתוב נשמה באות נו"ן ולא באות שי"ן, אך מכיון שכתוב לפני כן נפש, והיא מתחילה בנו"ן, לכן מעבירים את האות בנשמה לאות שי"ן שהיא האות הבאה. כיו"ב בסימן התקיעות, אומרים תשר"ת, (וישנם מפני כן כאלו שלא כותבים את הסימן תשר"ת כך, אלא קשר"ק), וזאת משום שתרועה מתחילה עם האות קו"ף כמו התקיעה, ואי אפשר לכתוב את האות תי"ו פעמיים. לומדים מזה כי כאשר מלה אחת חוזרת על עצמה פעמיים משתמשים עם האות השנייה.

'צבי' ראשי תיבות, 'צדיק באמונתו יחיה'.

'ארי' ראשי תיבות, 'אבי רכב ישראל'. אפילו שבפסוק כתוב פעמיים 'אבי', כמ"ש [מלכים ב' ב', י"ב] **אָבִי אָבִי רָכַב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו**, כיון שהאל"ף חוזר לא צריכים להכפיל את האל"ף.

תשובת מרן שליט"א: לא. הוא רואה אותם, ואעפ"כ אינו מפחד. אל תקרי אריה, אלא אין לו יראה.

והוספת העורך: אציין לדברי הבן יהודע בשבת שם, האומר כי מפגיע הוא מין חיה שיש לה בכפות ידיה בכל כף יותר משלושים ציפרניים חדות יותר מסכינים, ובמעט רגעים הוא קופץ על גולגולת הארי וחופר שם ומוצא המח ואוכלו, והארי אינו יכול לו, יעוש"ב. ודומני כי במעט מן התכונות המובאות שם הוא מזכיר חיה קטנה המוכרת גם היום בשם "גירית הדבש" (והיא בגודל חתול בערך, ונקראת כך משום חיבתה הַרְפָּה לדבש) שהיא בעלת כח עצום, וכמעט שאין אפשרות לטרוף אותה משום גמישותה הרבה, והיא מטילה את חתיתה על האריות, ואכמ"ל.

ולגופו של ענין, אין מהדברים הללו (היינו מכוחו של מפגיע, מהאקניקתא, ומהחיה שנכנסת בו כחץ) שום סתירה לדברי הט"ז, כי הוא מסכים כי ישנן חיות החזקות מן האריה, אלא רק שהאריה אינו מהסס להילחם עמם. אך מדברי חז"ל בגמרא ובמדרש שהאריה "פוחד" מן המפגיע והאקניקתא, ישנה קושיא.

ושמא היא הנותנת, כי הקב"ה הטביע בטבע העולם שאין שום בהמה וחיה שנחשבים לבלתי מנוצחים לעולם, ולכל מיני החיות והבהמות יש "אויבים" לסוגיהם ושמא כך גזרה חכמתו יתברך כדי שהחיות והבהמות לא יתרבו באין מפריע עד אין קץ, ומכך שהגמרא פותחת דוקא באריה, מוכח שבו החידוש הוא גדול, כי אפילו האריה שהוא אינו פוחד כמעט, בכל זאת הרי הוא פוחד מן המפגיע. וגם אינו פוחד ממנו ממש, אלא רק מקולו העצום. לכן לדידן עכ"פ נילף מיניה כי החיה הכי פחות פחדנית היא האריה, לכן בו ראוי לתלות את הגבורה.

עוד נראה בדרך חידוד, שאומרים לאדם תתגבר כארי, ואף אם יצר הרע יבוא אליך כמו "מפגיע" ותחשוב ליפול שדוד לפניו, דע לך שהמפגיע הזה אינו כלום אלא רק חיה קטנה וחלשה בעלת קול רם במיוחד. כך הוא היצר

הרע, בעל קול רם ומפחיד, ועם כל זה הוא חלש וניתן לנצחו בקלות. וכעין דברי הגמרא במסכת סוכה, הממשילה את היצר הרע לחוט השערה מחד, ולהר גבוה מאידך.

ואעיקרא דמילתא לא ברירא לי. דאיכא למימר שהאריה לפי גודל גופו יותר חזק מכל החיות. דאף אם לפיל ולראם יש גבורה יותר ממנו, הרי גם גופם גדול גם כן, וצריך לייחס את הגבורה והחוזק לפי יכולות עצמם וגודל גופם, וצ"ע. שאול רצאבי נר"ו.

תשובות מרן שליט"א למכתב מאת הרב אליהו סוויד הי"ד לגבי חמשה נושאים, א' האם גם בתשעה באב יש לקיים את דין הש"ע כי על האדם להיות בשמחה בעת התפילה ולימוד התורה. ב' בעניין מ"ש בש"ע המקוצר לגבי זמן חליצת התפילין בתעניות. ג' בעניין מ"ש בש"ע כי מנהיגין בת"כ למנות גם את שנות חרבן בית ראשון, והסיבה שלא רצו אבותינו לעלות מתימן לא"י בבניין בית המקדש השני. וחדוש שנהגו אז לעלות מתימן ברגלים, ולהקריב קרבנות בביהמ"ק. ד' האם ישנו הבדל בין ציון לבין ירושלם, וביאור המובא בעיני יצחק על ש"ע בנוסח ברכת איש לרעהו בתשעה באב. ה' בבתי כנסת הנוהגים לומר דרשה קודם תקיעות שופר, האם יש לומר קדיש לאחר הדרשה.

ידידנו הרב אליהו סוויד הי"ד שלח לי מכתב עם הרבה שאלות. אינני יכול לענות כעת על כולם. על חלקם כבר עניתי לו בע"פ, ועל החלק האחר של השאלות נענה בס"ד היום. השאלות הינן חשובות, ונעבור עליהם בעז"ה, לפי הסדר.

ברוך ה' הוא מסמר קבוע כאן בשיעורים, והוא מעורר על הרבה עניינים, אך לצערי אין מספיק זמן. על חלק מן השאלות שלו בעבר, תכננתי לענות, ולא הספקתי.

וז"ל במכתבו, לכבוד מו"ר שליט"א, אנא יענני רבי ביום בעותי, ושכמ"ה.

כתב המשנ"ב סימן א', אבל התורה והתפילה יהיה בשמחה. המשנה ברורה נמצא בסימן שאנחנו אווזים בו, או"ח סימן א' סעיף ג', שם כתב מרן הש"ע כך, ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חרבן בית המקדש.

והרי השתא, בזמן שעושה אדם עבירה, מביא קרבן ומתכפר לו. דהיינו, מדוע עשו שיקולים של חרבן, שהוא ייחרב, הרי הם מפסידים עתה את הקרבת הקרבנות, והחטאים אינם מתכפרים להם.

שאלה מהקהל: עד שנקשה היאך לא עלו כדי להקריב, יש להקשות יותר מזה, היאך יצאו אבותינו לתימן בקום ועשה, בזמן שעדיין היה בית המקדש קיים, מפני שידעו שייחרב. מה שאין כן מה שלא עלו, שאינו אלא בשב ואל תעשה.

תשובת מרן שליט"א: לפי מה שנאמר בעז"ה בהמשך, גם זה יתיישב. עד כאן השאלה השלישית.

שאלה רביעית בזה"ל, שם הערה מ"א. איכא למידק מדוע זה אומר ציון זה אומר ירושלם.

בעיני יצחק שם [הערה מ"א] כתוב כך, כתבו קדמונינו בספריהם כת"י, שאומר לחבירו, תזכה לראות בנחמת ציון. והלה משיב, ואתה תזכה לראות בנחמת ירושלם. לא הבאתי זאת בתוך ההלכות למעלה, כי בדורותינו כמעט ולא שמענו את הנוסח הזה, ולא היה ידוע לנו מי שנוהג לאמרו. בדורנו כנראה הדבר התחדש והתפרסם יותר בעיקבות ש"ע המקוצר, והוא חזר וניערור. עצם הדבר הוא טוב, כי בתשעה באב אסור לאדם לומר שלום לחבירו, וכיון שהדבר אינו נעים להיפרד אחד מחבירו באין אומר ואין דברים, ממילא מתאים לחזור ולהנהיג את מה שתיקנו קדמונינו נוסח זה האמור. אבל אח"כ התברר לי כי גם בדורות שלפנינו בתימן, יש קצת שעדיין נהגו זאת.

הבאתי עוד שם, שמהר"י ונה כתב כזאת, וז"ל מהר"י ונה בפעמון זהב כת"י, אסור לשאול שלום בתשעה באב, אלא אומר אדם לחבירו, תבושר בנחמת ציון. והוא משיב לו, ואתה תזכה לראות בבניין ירושלם. אך שואל הר"א סוויד מה ההבדל בין ציון לבין ירושלם?

זה על העבר. אך שאלה חמישית, נוגעת לימים שלפנינו בזה"ל, ביהכ"נ שיש דרשה קודם התקיעות, האם יאמרו קדיש כמו שכתוב

מי שבודק את עצמו, וכאמור הוא מתחיל מן הש"ע בסימן א', גם בסעיף הזה יש לו קצת עגמת נפש. אך בכל זאת יש לו קצת מנוחת הדעת מכך שכתוב, ראוי לכל יר"ש. משמע לא לכל אדם. אך לפחות שישאל את עצמו, האם אני ירא שמים או שלא?

מספרים על אדם שהלך לאחד הצדיקים ושאל אותו, כיצד אני יכול לבכות על חרבן ביהמ"ק? אני בכלל לא מרגיש ברה"כ לבכות על החרבן? השיב לו הצדיק, אם כן, תבכה על עצמך... תתאונן שהנך בדרגה נמוכה כזו שאינך מבין את החסרון בחרבן ביהמ"ק, ולכן אינך בוכה עליו. על זאת ראוי לך לבכות.

אומר המשנה ברורה שם, יהא מיצר, אבל התורה והתפילה יהיה בשמחה. שואל הר"א סוויד, האם גם בתשעה באב יעשה כן. וכן במזמור לתודה שאומרים בזמירות שצריך לאמרו בשמחה, האם גם בתשעה באב יעשה כן? זאת השאלה הראשונה

נמשיך לקרוא מתוך שאלותיו. ש"ע המקוצר ח"ג סימן ק"ב סוף סעיף י', ויש נוהגין וכו'. יש לברר למאן דלית ליה מנהג, מה למעשה. שם מדובר לגבי חליצת התפילין במנחת תעניות, ומובאים שם שני מנהגים בזה"ל, נוהגין להתפלל מנחה של כל התעניות בתפילין, ואין חולצין אותן עד ק"ש של ערבית, כשמגיעין לכימי השמים על הארץ (מפני שאומרים בוהיה אם שמוע, וקשרתם אותם לאות על ידכם וגו'). ויש שחולצין אותן אחרי סיום מנחה.

שאלה נוספת. סימן ק"ה ס"ד – הציון הוא לש"ע המקוצר, שם כתוב שמנהג תימן בבלדי למנות את שנות החרבן גם מבית ראשון, והטעם הוא כי הגלות שלנו היתה כבר מתקופת בית ראשון – לפי שמאז גלו אבותינו לתימן. איכא למידק, מה הטעם שבזה שראו שלבסוף בית יחרב, לכן לא עלו. השאלה נוגעת אלינו, שאבותינו היו שם בתימן בגלות כבר מבית ראשון, והם ידעו שביהמ"ק יחרב לכן הם לא עלו, שכתוב [שיר השירים ה' ג'], פְּשִׁטָּתִי אֶת בְּתֻנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְפֶּשֶׁנָּה. מתפלא הר"א סוויד,

בפלא יועץ ערך ר"ה לומר קדיש אחר הדרשה קודם התקיעות?

עתה נשיב בס"ד על ראשון ראשון, ועל אחרון אחרון.

השאלה הראשונה היא לגבי תפילה בשמחה בתשעה באב, ובפרט בזמירות בעת אמירת מזמור לתודה שיש לאמרו בשמחה.

דרך אגב יש לציין כי הנהגנו מחדש לומר את מזמור לתודה כל יום באריכות, כמובא בש"ע ובמהרי"ץ. אפילו שאבותינו לא נהגו בכך, אלו דברים טובים שאין בהם שום גריעותא, אף שהם השתכחו משום מה, אולי בגלל שלא שמו לב אליהם. אחת הסיבות להאריך באמירת מזמור לתודה היא מפני שמזמור זה שייך לעתיד לבוא, אז לא יהיו חטאות ואשמות, אך קרבן תודה יהיה גם יהיה. [עיין שיעור מוצש"ק מקץ התשע"ו, ומוצש"ק בשלח התשע"ח].

אך השאלה הנשאלת היא, מה עושים בתשעה באב?

צריכים לדעת כך. בספר עבודת ישראל [פרשת מסעי דף קל"ג קל"ד] אומר דבר מעניין. הוא מחדש לנו כי אפילו בתשעה באב שהוא יום מר ונמהר וצריכים לבכות במר נפש, בכל זאת, למרות החושך, צריכים לשמוח, כי ביום זה נולד המשיח. זהו בבחינת, עין במר בוכה, ולב שמח. יום תשעה באב אינו זמן לדיכאון, ויש בו קצת מצבים של שמחה.

ישנם המוסיפים ואומרים זאת אפילו על ירמיהו הנביא שכתב את מגילת איכה. כיצד הוא עשה זאת, הרי אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה? אם הוא היה עצוב, שמחה מנין, ואם הוא שמח, כיצד כתב מגילת איכה? לא ניכנס לזאת בעת, כיון שעמדנו על כך בס"ד בספר נפלאות מתורתך בפתיחה למגילת איכה ממקורות רבים [ועיין שיעור מוצש"ק תצוה התשע"ד, ומוצש"ק ואתחנן התשע"ח].

אפשר לראות גם במלבי"ם בפירושו לספר ירמיהו [ט"ו ט"ז] שם כתוב, נִמְצָאוּ דְבָרֶיךָ וְאִכְלָם, וַיְהִי דְבָרְךָ לִי לְשֹׁשׁוֹן וּלְשִׁמְחַת לִבִּי. מבואר שם שאפילו בנבואות הקשות שייך

שמחה. ואף כי דבריו לא נכתבו על ספר איכה, הרי הם שייכים ונכונים על כל נבואותיו של ירמיהו.

שאלה מהקהל: לגבי מה שהרב אמר מקודם כי לעתיד לבוא לא יהיו חטאות ואשמות, אסבך למה כתב הרמב"ם את דיניהם. ואי אפשר לומר דהרמב"ם מיירי לאם יבנו כעת את בית המקדש, דהא בעינן נביא שיגלה לנו מקום המזבח, וגם בעינן כהן מיוחד [כדכתב מהר"ח כסאר בשם טוב פרק ב' מבית הבחירה הלכה ד' יעו"ש]. וצריך לעיין מדוע לא נזכר גם כן דבעינן אפר פרה אדומה. ודוחק לומר שלא כתבם הרמב"ם אלא ללימוד הלכה ולא למעשה. וכך לשון חז"ל בכמה מקומות הלכתא למשיחא.

תשובת מרן שליט"א: מעט חטאות ואשמות יהיו גם אז, או נפק"מ לגויים שיתגיירו לעתיד לבוא וכו', וכמו שכבר האריך על כך היפה תואר בפירושו לויקרא רבה פ"ט.

לגבי השאלה השלישית בנוגע לחליצת התפילין במנחת התעניות, והיא נוגעת גם באופן כללי לשאר מקומות שכתוב בש"ע המקוצר יש נוהגים ויש נוהגים, ורוצים לברר מה העיקר. השאלה נכונה בעיקר בשאלה זו כי לא כתבתי שם הכרעה, ואי אפשר לדעת לפי המקורות המצויינים בהערות, והר"א סוויד שואל מה יעשה אדם שאין לו מנהג. ובכן, למעשה קשה לקבוע בזה כללים, הגם שהמדויקים אולי יאמרו שבדרך כלל זה כאשר נוקטים בכללי הש"ע לתפוס לשון אחרון והלכה כיש אומרים בתרא.

בזמנו [שיעור מוצש"ק ויגש התש"ע] דיברתי על כך, כי לאידך גיסא קשה לי לכתוב בהדיא שהעיקר הוא כיש נוהגים בתרא לחלוץ לאחר מנחה, מכיון שלמעשה ברוב בתי הכנסת נוהגים לחלוץ את התפילין בקרית שמע של ערבית באמירת 'כימי השמים על הארץ'. ויש אנשים שייעלבו אם נכתוב שהעיקר אינו כמנהגם.

שערי יצחק – השיעור השבועי

וכמדומני שכיום נוהגים רובם לחלוץ את התפילין מיד לאחר מנחה, וכפשטות דברי השלחן ערוך בסימן ל'. שאלו].

נעבור לשאלה השלישית שהיא חשובה מאד. הרי מדוע אבותינו לא עלו לארץ ישראל בזמן בית שני? מפורסם שהם ידעו שביהמ"ק השני ייחרב, וחששו מכך שסבלו כל כך בגלות הראשונה ולא הסכימו לסבול על עצמם גלות נוספת, בבחינת צרה על צרה, בכל זאת תשובה זו אינה מספקת כל כך כמובן, כאשר גם הר"א סוויד שואל, מה עם הקרבנות?

אך דעו לכם חידוש גדול. אבותינו כן הקריבו קרבנות בבית המקדש. הייתם מאמינים? אבותינו הביאו או אולי שלחו מתימן קרבנות לארץ ישראל. זאת אני יודע משני מקורות. האחד כנראה שהוא מכת"י מהרי"ץ זצוק"ל, ואף שהדבר אינו בטוח, פשוט עכ"פ שהכותב הוא גוברא רבה. והשני הוא מן הספר קורא הדורות לרבי אברהם ערוסי.

ובכן, הסכיתו ושמעו דבר נפלא. כתוב בספר אגדתא דפסחא אוצרות תימן [דף רי"ח] בזמן בית שני היו עולים לרגל מכאן ארץ התימן – לא קרבנות בלבד הם הקריבו, אלא עלו לרגל יחד עם כל עם ישראל – כמו שמקובל בידינו. כי מכאן עד ירושלם תוב"ב ד' או ה' ימים. ואין כוונתנו דרך היס, אלא ישירות, בדרך היבשה, עוברים צפונה דרך ערב הסעודית וכו', ומגיעים לירושלם עיקרית.

הנה לנו עדות ברורה, קבלה בידינו, שאבותינו היו עולים לרגל.

[זה לא דבר רחוק, שהרי נמצאו בארץ ישראל אפילו קברים של יהודים מתימן. וכן מצאו בתימן אבן שכתובים עליה שמות משמרות הכהונה, ושמא יש ללמוד מזה שגם כהנים באו משם לעבוד בבית המקדש. איתמר].

עיקר דבריו שם באו לבאר את מה שאומרים בתפילת מוסף לרגלים, ומפני חטאינו גלינו מארצנו, ונתרחק מעל אדמתנו, ואין אנו יכולים לעלות ליראות להשתחוות וכו', מפני היד שנשתלחה במקדשך. וישנם תכאליל

ברם אף שלא כתבתי זאת במפורש, נראה לי למעשה שהעיקר הוא כמנהג החולצים לאחר תפילת מנחה. ואף שרבים לא יודעים זאת, להוי ידוע שבביהכנ"ס של מהרי"ץ גם נהגו לחלוץ אז את התפילין מיד לאחר מנחה. כאשר שמעתי מפי הרש"צ, דור ששי למהרי"ץ. גם אאמו"ר אמר וכתב לי, שנהגו אצלם לחלוץ את התפילין לאחר מנחה לפני ערבית.

עוד נראה לי שמנהג החולצים בתוך קרית שמע של ערבית, משתלשל ממה שנהגו בעבר להתפלל ערבית מבעוד יום, לכן השאירו את התפילין גם אז. כך כתוב בהגהות מיימוניות בשם הגאונים. נדמה לי שדיברתי על כך בזמנו, שכן הוא העיקר, אך מכיון שרבים נוהגים לחלוץ באמצע קרית שמע, קשה לכתוב במפורש שהעיקר הוא אחרת מדבריהם.

שאלה מהקהל: האם גם בתענית אסתר נשארים עם התפילין?

תשובת מרן שליט"א: אין הבדל בין תענית אסתר לשאר התעניות, מלבד מנהג שלישי המוסיף עוד יותר, והוא שישנם הנוהגים להישאר עם התפילין אז עד לאחר קריאת המגילה, מפני שבה כתוב וחי' ט"ז, ויקר, ודרשו חז"ל, אלו תפילין. ומסקנתנו דלעיל אמורה גם עליהם בקל וחומר. אבל מי שנוהג, נוהג, וזה אינו מופרך מצד הדין, כי ההלכה אומרת וא"ח סימן ל' סעיף ב' על מי שהניח את התפילין מבעוד יום שיכול להישאר איתן בלילה.

לעניין מעשה, מי שיכול לחלוץ את התפילין בזמן אמירת המזמורים במנחה, אחר שקיעת החמה, הרי הוא יותר טוב. אך כמובן אם הוא מתפלל בתוך ציבור שנוהגים לחלוץ בזמן קרית שמע אינו דרך ארץ לחלוץ בפניהם. עדיף שילך לצד ויחלוץ ולא יעשה כן בפניהם, כך שלא יהיה מורגש שהוא חולץ את התפילין, בשינוי ממנהג כל הציבור. ברוך ה' שבבית מדרשנו כאן כולם מורידים את התפילין בעת אמירת המזמורים במנחה.

והוספת העורך: כדאי לציין שגם האר"י נהג לחלוץ את התפילין מיד לאחר מנחה.

שגורסים בתוספת וא"ו, ומפני ה'ד. ואף שאנחנו לא שמענו גירסא כזו, המציאות היא שישנם ספרים הגורסים כך. והוא מסביר זאת ואומר שישנן שתי סיבות מדוע איננו יכולים לעלות לבית המקדש, הסיבה הראשונה היא משום שגלינו מארצנו ואנחנו רחוקים מירושלם, וכיון שאנחנו בגלות איננו יכולים להקריב קרבנות. זאת ועוד, ומפני ה'ד וכו', כיון שנחרב הבית אי אפשר להקריב קרבנות.

זהו פירוש מעניין מאד, ועתה נקרא את כולו מן ההתחלה. ומפני ה'ד שנשתלחה במקדשך. שמעתי משם מהר"י צעדי זלה"ה על הנוסח הכתוב כאן 'ומפני ה'ד שנשתלחה במקדשך' בתוספת וא"ו, כי בזמן בית שני היו עולים לרגל מכאן ארץ התימן, כמו שמקובל בידינו. כי מכאן עד ירושלם תוב"ב, ד' או ה' ימים. לזה אמר, כי לא לבד הגלות גרם לנו העדר הראייה, אלא אף חרבן הבית הרמוז במאמר 'ומפני ה'ד שנשתלחה במקדשך' גרם לנו גם כן העדר הראייה, מוסף על הגלות והריחוק, לפיכך שפיר לגרוס 'ומפני' בוא"ו, ודוק.

כוונתו כי אם גורסים מפני בלא וא"ו, מובן שהכל דבר אחד, לא שהגלות בלבד היא סיבה שלא נעלה ליראות ולהשתחוות ויהיו קרבנות, אלא גם מפני ה'ד שנשתלחה במקדשך, דהיינו החרבן, שהרי למרות הגלות היו עולים ומקריבים. אבל אפשר ליישב זאת גם לגירסתנו בלא וא"ו, שהרישא גלינו מארצנו ונתרחק מעל אדמתנו, לא קשור לעניין ליראות ולהשתחוות שבהמשך. ורק כלפי ואין אנו יכולים לעלות ליראות וכו' אנו מסיימים מפני ה'ד שנשתלחה במקדשך.

שאלה מהקהל: אבל לא יתכן מתימן עד ירושלם ארבעה חמשה ימים, שהרי אפילו בתימן מקצה לקצה, ימים רבים יותר. ואפילו אם כוונתו דרך המערה שחפרו, לא יתכן בארבעה חמשה ימים?

תשובת מרן שליט"א: כתוב שם מפורש בדף ס"ג, כי מהלך החפירה (מנהרה) מירושלם עד פראש – ראש ההר אשר מעל העיר צנעא –

שלשה ימים רגלי יעו"ש. כנראה הדרך ישרה, ללא שום מעצורים, אין גשם ולא שמש וחום, ואפשר גם בלילה, כי אין סכנות בדרכים וכו'.

שאלה מהקהל: זכור לי שיש שכתבו שהיושבים בחוצה לארץ אינם חייבים לעלות לרגל. תשובת מרן שליט"א: נכון. כך היא דעת התוספות בפסחים דף ג: לגבי ר' יהודה שהיה גר בנציבין, שזה בחור"ל, ולכן לא עלה לרגל. זו אחת הסיבות שכתבו שם. אמנם המשנה למלך פ"א מקרבן פסח בסוף הל"א כתב שאין ידוע לו מקור לכך. והרבה אחרונים דנו בעניין זה, ואכמ"ל. אין פלא איפא אם אבותינו סברו שחובה לעלות אפילו מחור"ל, ולכלהפחות בדרך חומרא. שו"ר כי כן פשוט להר"מ המאירי בגטין דף ב. ד"ה ובזמן, בני חור"ל, אעפ"י שעולים לרגל, אין מתעכבים שם [בארץ ישראל] הרבה וכו' יעו"ש. ובל"נ עוד נרחיב על כך.

מה"ר אברהם ערוסי בספר קורא הדורות [דף ס"ו] לא כתב זאת לגבי בית שני אלא על הבית הראשון. כידוע, אבותינו החליטו לצאת מארץ ישראל, מירושלם ולגלות לתימן עוד לפני החרבן, משום שידעו על ידי הנבואות שהבית עתיד להיחרב. לפי המסופר שם, הם חפרו מנהרה, והתפללו שמן השמים יכוונו אותם שיגלו לאיזה מקום שהמערה תיפתח, ולשם הם צריכים לצאת.

וז"ל שם, כל אותם השנים, ל"ז שנים משגלו, היו נכנסים מהשער שיצאו מדי שנה בשנה לדרוש בשלום אחיהם שבירושלם, ולשלם נדריהם ונדבותם וקרבנותיהם, לזכות לה' בעולות וחטאות וזבחי שלמים. עד שעלה נבוזראדן לצור על ירושלם שלוש שנים, וחשכו מלעלות לשם, וחרב הבית. וגלו לבבל, וישבו שם שבעים שנה.

הנה לנו שתי עדויות, האחת היא על בית המקדש הראשון בזמן שעוד היה בנוי, והשנייה היא על הבית השני.

עיקר עניין הקרבת הקרבנות ברגל מבואר ברמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ד הלכה י"ג]

ויש עוד כזאת אבל בפני עצמו, כגון לשום לאבלי ציון, שמחו את ירושלם וגו' כל המתאבלים עליה.

שאלה מהקהל: אולי הוא מלשון ציון?

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות שזהו שורש המלה, אבל השאלה אם יש איזה הבדל בין ציון לבין ירושלם.

מנגד, מהרי"ץ סובר שמקום ביהמ"ק הוא ציון, וירושלם היא שאר העיר. וזהו שאומרים בתפילה, לירושלם עירך, ולהר ציון משכן כבודך. גם המלבי"ם הולך בדרך זו ואומר כי מקום ציון הוא החלק החשוב בתוך ירושלם, שהוא מקום המקדש והסנהדרין.

גם באשמורות נראה שהם שני דברים, כי אומ' עשה למען ירושלם עיר הקודש, ואחר זה אומ' עשה למען ציון משכן כבודך.

ישנה אריכות על כך בספר נפלאות מתורתך, אשר עודנו בכתובים, על הפסוק שאנחנו קוראים בהפטרת ואתחנן [ישעיהו מ' טז], על הר גבוה עלי לך, מבשרת ציון. הרימי בפתח קולך. מבשרת, ירושלם. וכן בהפטרת נצבים [ישעיהו ס"ב א'], למען ציון לא אחשה, ולמען ירושלם לא אשקוט.

ומי שרוצה לראות עניין זה בהישג יד, יעיין בספר בית חיינו [דף קפ"ז] שאסף את המקורות לכך.

ואין זה חילוק לשונות גרידא, אלא יתכן ללמוד מכך נפקא מינה להלכה. בברכה השלישית בברכת המזון אנחנו רגילים לחתום, 'ברוך אתה ה' בונה ירושלם'. אך בבתי אבלים, ישנם הנוהגים לחתום, 'מנחם ציון בבנין ירושלם'.

ויש לברר לפי הנז"ל האם אינו נחשב לחתימה בשתיים [יעיין בברכות דף מ"ט]. כי לדעת הרד"ק דהיינו הך, אלא שנקראו בשתי שמות, אין מניעה לחתום בנוסח זה. ולפי זה גם אדם שחתם ברכת תשכון בתפילה 'ברוך אתה ה' בונה ציון', במקום בונה ירושלם, אינו נחשב משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות. אך לפי מהרי"ץ והמלבי"ם שציון אינה ירושלם אלא

בזה"ל, אחד נדרים ונדבות, עם שאר הדברים שאדם חייב בהן מערכין ודמים ומעשרות ומתנות עניים, מצות עשה מן התורה שיביא הכל ברגל שפגע בו תחילה, שנאמר 'ובאת שמה והבאתם שמה' וגו'. כלומר, בעת שתבוא לחוג, תביא כל מה שאתה חייב בו, ותתן כל חוב שעליך לשם. אז האדם צריך לרכו את כל חובותיו. הגיע הרגל ולא הביא, הרי זה ביטל מצות עשה וכו'.

ובפרק י"ח [הלכה א'] הוסיף הרמב"ם לכתוב במפורש לגבי תושבי חו"ל כך, כל הקרבנות כולן, בין קרבנות בהמה ועוף, בין קרבנות מנחות, מצות עשה להקריבן בבית הבחירה, שנאמר – בפרשת ראה [י"ב י"ד], אותה קראנו בשבת שעברה – וְשָׁם תַעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה.

וכן מצות עשה להיות כל אדם מיטפל ומביא קרבנות בהמה שנתחייב להקריבן, מחוצה לארץ לבית הבחירה, שנאמר [שם פסוק כ"ז], רַק קִדְשִׁיךָ, אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ וּנְדָרֶיךָ. תִּשָּׂא וּבָאתָ, אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יי. מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ, שהוא מטפל בהם עד שיביאם לבית הבחירה. וכיון שהיתה להם אפשרות לבוא, וכדבר האמור, קיימו את מצות התורה לעלות לרגל ולהקריב את קרבנותיהם.

השאלה הרביעית, היא בחילוק שיש בין ציון לבין ירושלם. מדוע פותחים בנחמת ציון, והשני עונה בנחמת ירושלם? למעשה זהו נושא ארוך שאין לי פנאי להיכנס אליו כעת. הרד"ק סובר כי ציון וירושלם הן אותו הדבר, ואלו שמות נרדפים. וכן משמע לכאורה כגון בפסוק [ישעיהו ס"ב א'], לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחְשָׂה, וְלַמַּעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֶשְׁקוּט. זוהי שיטת הרד"ק בהרבה מקומות על מלים דומות, שכפל הדבר במלים שונות ולמעשה הם אותו הדבר. וירושלם נקראת עוד ציון לפי שהמצודה נקראת ציון, כי כך אומר הפסוק על המצודה שדוד כבש, וזהו מקום גבוה בעין מגדל.

החלק החשוב שבתוך העיר ירושלים, נראה כי הוא נחשב כמשנה ממטבע וכו'.

[אפילו אם היתה הגירסא מנחם ציון ובונה ירושלים, דתרי מילי נינהו, לא הוי חותם בשתים. דהכי קאמר, מנחם ציון על ידי שהוא בונה ירושלים. וכדאשכחן כיוצא בזה, כגון על הארץ ועל המזון, דאמרין דהכי קאמר, ארעא דעבדא מזון. כל שכן שהגירסא היא מנחם ציון בבניין ירושלים. איתמר].

וממילא יוצא לענייננו כך. הראשון מברך את רעהו, תבושר בנחמת ציון, שהוא החלק החשוב מתוך העיר ירושלים, והשני משיב כי לא מספיק לנו רק ציון, אלא אנו מצפים לבניין כלל ירושלים. הכלל תמיד הוא שהשני מוסיף על ברכת הראשון, [כמבואר בדעת זקנים מבעלי התוספות ס"פ שופטים, ובבארות יצחק על פסקי מהרי"ץ ח"א הל' סדר היום דף ט' סק"ה ד"ה ומה]. כמו שאדם מברך את השני בברכת שבת שלום, והלה עונה 'שבת שלום ומבורך'. כך גם אצלינו, השני מוסיף על ברכת הראשון.

שאלה מהקהל: לפי מהרי"ץ והמלבי"ם, על איזה חלקים חשובים מתכוונים בירושלים? תשובת מרן שליט"א: כל הר הבית, מושב המלך והסנהדרין, וכל שכמותם.

השאלה החמישית ששואל הר"א סוויד היא לגבי הקדיש שאחר הדרשה לפני התקיעות. לצערנו איננו שמים לב לזה, כיון שלא הורגלנו בעבר לומר דרשה לפני התקיעות. ונדמה לי כי גם אותם שרגילים לדרוש בראש השנה לפני התקיעות אינם אומרים אחר כך קדיש משום מה. נראה כי אין מנוס מזה, כי הפלא יועץ צודק שצריכים לומר קדיש. כאשר יש דברי תורה חובה לומר קדיש דרבנן. ואמנם באופן שמדברים רק דברי התעוררות ומוסר, אולי אין צריכים קדיש, אבל באופן שמשלבים עמם מאמרי חז"ל חובה לומר קדיש, ומסתמא שכך היא הרגילות. כנראה שהשטן מערבב ומבלבל אותנו שנשכח מן הקדיש, לכן העצה היעוצה

למנות מישהו שיזכיר לתת לב לומר אח"כ את הקדיש.

[ידידי הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א הוסיף כאן לפי מה שידוע לו בזה"ל, רבותינו חכמי תימן לא דרשו אלא אמרו דברי כיבושין, וכנראה על זה לא שייך קדיש, כמו שאמר מעב"ת שליט"א עכ"ל].

אך במצפי"ת דף קי"ז הלשון, קודם הפיוטים והתחינות שלפני התקיעות, יש שנהגו כי מרא דאתרא דורש בעניין היום ע"כ. מאידך בהבדלי המנהגים להרשי"ה הערה כ"ב כתוב, יש נוהגים לומר לפני הציבור דברי כיבושין ותוכחות קודם התקיעות וכו' ע"כ. והראח"נ לא הזכיר מנהג זה כלל, כיעויין כל כתבי בעל ענף חיים דף רס"א. יב"ן].

השלמה בעניין ההוא סמיא וכו' שלא הניח עירובי תבשילין, האם פגם גוף חיצוני מעיד על פגם פנימי. דיברנו לפני כשני שיעורים על המובא בגמרא [ביצה ט"ז ע"ב], ההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל. חזייה דהוה עציב, אמר ליה, אמאי עציבת. אמר ליה, דלא אותיבי ערובי תבשילין. אמר ליה, סמוך אדידי. לשנה חזייה דהוה עציב, אמר ליה אמאי עציבת? אמר ליה, דלא אותיבי ערובי תבשילין. אמר ליה, פושע את. לכולי עלמא, שרי. לדידך, אסור.

הסברנו אז עפ"י פירוש "הבונה", שהכוונה לגנאי, כי כיצד יתכן שמסדר המשניות שוכח להכין עירובי תבשילין פעם אחר פעם?

שמואל הקפיד עליו במיוחד שהוא אינו מעריך את דברי חכמים. בשלמא מי שאינו מכיר במעלת חז"ל, אפשר להבין אותו שישכח. אבל אתה שלומד ומכיר במעלתם, מדוע אינך מקיים תקנת חכמים להניח עירובי תבשילין? וביססנו אז ההסבר על מה שאומר בשו"ת חוות יאיר [הביאו מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק, ח"ג סימן ע"ז], כי אדם בעל מוס, כגון שנוולד סומא, מומו החיצוני מורה על פגם רוחני פנימי.

הוא מרמז זאת בפסוק, 'דאגה בלב, איש'. אם אתה רואה מי שהוא עצוב ויש לו דאגות, דע לך כי מקורם הוא מהאיש, דהיינו מהיצר הרע. ברגע הראשון התפלאתי על כך, כי איש רומז בדרך כלל על צדיק. עד שנזכרתי כי גם על הרשעים כתוב איש, למשל על עשיו נאמר [בראשית כ"ה כ"ז], וַיְהִי יָעֶשָׂו, אִישׁ יָדָע צִיד אִישׁ שָׂדֶה. וכן כתוב על המן [אסתר ז' ו'], אִישׁ צַר וְאַוִּיב, הָמָן הָרָע הַזֶּה. ממילא לא בהכרח לומר כי 'איש' הוא בדוקא צדיק. יכול להיות גם שהוא בא לרמוז על 'אש', דהיינו היצר הרע.

כך חשבתי בתחילה. אך לאחר מכן נזכרתי שזו גמרא מפורשת במסכת סוכה [דף נ"ב ע"ב], אמר רבא, בתחילה קראו הלך, ולבסוף קראו אורח, ולבסוף קראו איש. שנאמר – בסיפור עם נתן הנביא ודוד המלך – וַיָּבֹא הַלֵּךְ לְאִישׁ הָעֶשְׂרִי, וַיַּחְמַל לְקַחַת מִצֵּאָנוּ וּמִבְּקָרוֹ, לְעִשׂוֹת לְאִרְחָהּ הַבָּא לוֹ. וַיִּקַּח אֶת כִּבְשֶׁת הָאִישׁ הָרֹאשׁ, וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ הַבָּא אֵלָיו [שמואל ב' י"ב ד']. וביאור הדברים, שהיצר הרע בא בתחילה לאדם כמו הלך, עד שמתקדם לאט לאט ו"מתבייט" על האדם. נותנים לו להיכנס, ובשלב שני כבר נקרא אורח. עד שנהיה לאיש, כלומר בעה"ב על האדם. משתלט עליו.

הנה לנו שהיצר הרע נקרא איש. וזהו נרמז בפסוק 'דאגה בלב', כלומר מתי יש דאגה וצער בלבו של אדם? איש ישיחנה'. היצר הרע הוא שהביא לאדם את אותן הדאגות. הוא טורח להכניס לאדם דאגות צרות ועצב, כדי שלא יהיה מסוגל ללמוד ולהתפלל, ושלבו יהיה בל עמו. רח"ל. אעפ"י שאין הכרח גמור דההוא סמיא היה עצב גם בשעת שהיה מסדר מתנייתא, כי אפשר שרק אחר כך היה עצב. אבל גם שלא בזמן לימוד, צריך להיות בשמחה.

נמשיך בספר אור פני משה. ועוד בה שלישיה, שלא יאמר אדם רק חכמתי כי נבונותי, ואין לי מורא מיצר הרע. כי מי בדור הזה, גדול מהאיי סמיא, דשמואל הוי צריך לו שיסדר קמיה מתניתאי, ואפילו הכי היצר הרע משכו ברשתו.

אלו הדברים שדיברנו בזמנו, וצריכים להרחיב בהם, אך רציתי לציין כעת כי בספר 'אור פני משה' מבין בדיוק הפוך, שהכוונה בזה לשבת. וז"ל, התועלת הנמשך מסיפור המעשה הלז, היא מרובה. אחד, בשביל שלא השתמש בחוש הראות לענייני גופנים, לכך סידר המשניות וידעם על בריים. דהיינו, בזכות שהוא לא נהנה מענייני העולם הזה במראה העיניים, הוא נהיה זכרן ורוחני. ואף שברור שישנם זכרנים למרות שראו היטב בעיניהם, מכל מקום אצלו חוסר הראייה הועיל לזכירת הלימוד. וזה דייק האיי סמיא דייקא וכו', כהראב"ד בסוף ספר שער הקדושה, שגדר הראות, הוא עיקר לכל לראש, כמו שנאמר וישח עיניים וישיע'.

וממנו יראו וכן יעשו פתוחי העיניים, שלא להשתמש בעיניים רק לדברים רוחניים. כלומר, אעפ"י שרוב האנשים "פתוחי עיניים" עליהם ללמוד מאותו הסומא שלא לבזבז את מראה העיניים לדברים בטלים, אלא לדברים רוחניים. ואז תהיה ג"כ שמורה תורתם בלבם.

זוהי הערה חשובה מאד. אנשים רבים אומרים שהם שוכחים את הלימוד, ולא זוכרים את מה שלמדו וכו'. צריכים לדעת כי כאשר שומרים על קדושת העיניים והמחשבה, התורה שמורה בלבם. והדבר רמוז בפסוק שאומרים בקרית שמע, וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם, אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וגו'. על ידי שמירת העיניים, זוכים לסגולת הזיכרון.

עוד שם בספר אור פני משה. שנית, שאסור לאדם להיות עצב, ובפרט בשעת לימוד תורה, כמ"ש פיקודי י"י ישרים משמחי לב. מדקאמר ליה אמאי עציבת, שמע מינה שאסור להיות עצב.

וכך אמר שלמה המלך ע"ה, 'דאגה בלב איש ישיחנה'. ר"ל כאשר תראה שתבוא לאדם דאגה בלב, אזי תדע נאמנה שלא מצד היצר טוב הוא בא, רק היצר הרע הנקרא איש כבחז"ל, הוא ישיח לו וילחוש באזנו לדאוג צרת מחר, להעציבו ולהסירו מתורה ותפילה, כנודע מגרעון המדה הרעה הזאת.

וז"א דקאמ"ל פושע את, דייקא אף שחכמת כולי האי. וממנו ילמדו כל אדם, להוסיף שמירה על שמירתו מיצר הרע. דוק היטב כי נכון הוא בדרך ישר.

שהאדם לא יגיד, אל לי לפחד מן היצר הרע. אדרבה, צריך לפחד ממנו. סכנה.

הדברים הללו מתקשרים עם מה שאמרנו לעיל בשם הט"ז. שדעת הט"ז לא לפחד מן היצר, אלא להתגבר עליו, ואפילו שהמלים אינן מתאימות כ"כ, בכל זאת הוא לא מתכוון אל נקודת הפחד הזו שאנחנו מדברים עליה כעת. כאן אנחנו אומרים שאדם לא יזלזל ביצר הרע, שיאמר שהדברים אינם נוגעים אליו. אל תחשוב שאתה פטור בלא כלום, מלהילחם נגדו. כבר החובות הלבבות עורר אותנו ואמר, מדוע אתה יושב בשקט, והיצר אורב לך? אתה ישן לך, והוא ער ואורב לך. האדם לא יודע מהיכן היצר יבוא אליו.

אותו סמיא דלעיל, היה אדם גדול, שהרי שמואל היה צריך אותו בשביל לסדר לו את המשניות, ובכל זאת היצר הפיל אותו ברשתו.

אלו דבריו של הרב אור פני משה. אף כי לא ברור מנא ליה שהיה גדול, ובפרט לפי מה שאמרנו בשיעור הקודם דמיירי בסתם אדם בעל זכרון. ואף שצריכים להרחיב עוד מעט בעיקר דבריו, מ"מ הזמן קצר והמלאכה מרובה.

בעניין כשרות ספריו בענייני צניעות, של הרב רונן

חזיזה הי"ו מהעיר צפת ת"ו.

נסיים בנושא חשוב, שפנו אליו בעניינו הרבה אברכים בימים האחרונים.

הדברים אמורים כלפי ספריו של הרב רונן חזיזה הי"ו מהעיר צפת. ספר אחד בשם צניעות, והשני שו"ת לבנות ישראל.

ספר הצניעות הראשון שלו, הוא בודאי ספר מצויין, כך עכ"פ נראה לפי מה ששמעתי. אני בעצמי לא קראתי את הספרים שלו ממש, רק מעט פה ושם. אחרים שעברו על הספרים העידו בפני כי הספר הזה הוא מסודר, ברור ומשכנע,

והרבה התחזקו מדבריו, האריכו את הבגדים עד הקרסול וכו', ואולי גם מספריו האחרים.

אך אברכים רבים נחרדו מהספר השני שלו, וחלקם ממש הזדעזעו עד עומק נשמתם. אמרו לי, וכי בנותינו יקראו ספרים כאלו? איזה דברים איומים כתובים שם? מדוע הוא מכניס לראשן מושגים שהן לא שמעו ולא ידעו?

ובכן, פניתי לידידנו הרה"ג יעקב לוי שליט"א בעל סדרת הספרים גן נעול, שיש לו יד ושם בעניינים האלו, והוא עוסק בהם הרבה. והוא כתב לי מכתב על כך בזה"ל, לקיי ב' אלול ה'תשפ"א. לכבוד מו"ר הגר"י רצאבי שליט"א, שלום וכטו"ס.

בקשר למה שכת"ר שאלני גבי השה"ט רונן חזיזה הי"ו. הנה הת"ח א' חגבי הביא לי ב' ספרים שכתב הנ"ל לבנות ישראל. האחד הוא מקבץ נושאים שאלות ותשובות, והשני הוא ספר צניעות.

כבר לפני 4 שנים בערך, התחלתי להזהיר את שומעי לקחי מהמחבר הנ"ל, מהסיבה דלקמיה. הנ"ל הוציא חומשים עם פירוש מלים בין תיבה לתיבה, והוסיף בין עליה לעליה הקדמה למה שעתידים לקרוא בעליה הבאה.

ושם הוא יוצא בקריאה לכל בתי הכנסיות בארץ, ולכל הגבאים, שיאמצו את רעיונו "הנפלא", לעצור בין עולה לעולה, והגבאי יקריא הקדמה מספרו הנ"ל, כך שהקהל ידע מה עומדים לקרוא. והנ"ל התפאר שכבר הצליח להשפיע על כמה גבאים בעיר צפת לעצור ולקרוא כן וכו'. וכבר אז הבנתי שהשקפותיו פסולות וכו'.

אך כל הנ"ל מתברר היו רק הקדמה. לאחר שקראתי בספרים הנ"ל, הזדעזעתי עד עמקי נשמת. בשאלות של צניעות, הלה מדבר בפתיחות נוראה ובמלים זולות הגובלות לענ"ד בניבול פה.

ומלבד זאת, הוא חושף את הקוראות התמימות והשמורות, לדברים נוראיים אשר לא עלה על דעתן כלל, ומפתח את דמיון לכיוון שלילי. ואדרבה, הדברים יכולים לגרום

המכשירים הקטנים האלו חדרו, והרסו כל חלקה טובה.

מצד שני, אי אפשר להתעלם מכך שרבים התחזקו ממנו. שאלתי, מה המיוחד בספר הצניעות הזה? וכי חסרים ספרים? השיבו לי, ספרי הצניעות הרגילים עד היום, לא דיברו בשפה שלהן, רק מלמעלה, דברים גבוהים. והמציאות היא שהן לא קיבלו מהספרים הללו. לא הושפעו לטובה. אך אחרי שקראו את הספרים שלו, הן התחזקו. כך שמעתי אומרים, ואי אפשר להתעלם מן המציאות הזו, שהיו כאלו שלא צייתו בעבר לספרי צניעות הרגילים, וכאשר הן שמעו אותו או קראו בספריו, הן קיבלו זאת והתחזקו. וזה אומר דרשני.

אינני מכיר את המחבר, אך הצצתי מעט בספרים שלו, ומכתלי דבריו רואים שהוא בעל נסיון עצום, ממש בקי ומבין בכל העניינים האלו.

אבל בציבור יש שני גוונים. ישנם בתים שמורים ב"ה שאינם רוצים לחשוף את הבנות ולהכניס לראשן דברים שהן לא שמעו ולא ראו, ולא חשבו שהם יכולים להיתכן. אפילו לא חלמו עליהן. אבל מצד שני, ישנן כאלו שהדברים מדברים אליהם, וזו השפה המתאימה בעבורן. ואם הן התחזקו על ידי ספריו, איננו יכולים לפסלם.

ברם דומני שהבעיא עמוקה יותר. ישנם כאלו שחושבים בתמימות שהילדים שלהם "שמורים"... והאמת שלא כן הוא.

בעצמי נתקלתי בעבר בסיפור כזה. אבא אחד אמר לי, "הבן שלי צדיק. הוא לומד בישיבה. אין לו שום מכשירים טמאים. כלום". הוא רצה שאדבר עם בנו כי היתה איזו בעיא, אך ממנו אני שומע דברים הפוכים לחלוטין. באותו הזמן האב היה עמי בשיחת טלפון, האב אומר כך, והבן אומר בדיוק הפוך. תמהתי והתפלאתי, מה זה צריך להיות?

שאלתי את הבן, "הרי אביך אומר לי כך וכך...?"

להן הרהורים, או פיתוי לנסות את הדברים רח"ל, וטובה היתה שתיקתו על חיבורו.

ידעתי שמור"ר אינו רוצה לשמוע מה הוא כתב, אבל מסתמא הדברים מובנים שמדברים על איסורי כרת עם אחים וגיסים רח"ל, ואידך זיל גמור.

לענ"ד הקטנה והשפלה, יש לפסול ספריו מכל וכל. וישקול כת"ר להזהיר בשיעור השבועי, שהרי הוא התחיל בכנסים כדי להפיץ את הגיגיו הגרועים. היה כנס באלעד, ועוד מעט בבני ברק. ולענ"ד יש למנוע זאת ממנו, הן ע"י ביטול הכנס, או ע"י שכת"ר יצא באזהרה לציבור הן בע"פ והן ע"י קול קורא.

והשי"ת יגדור פרצותינו, ולא די לנו להילחם מבחוץ, וכעת צריכים להילחם מבפנים, שהרבה בנות סמינר חושקות להלך לכנסים שלו, ומקבלות את ספריו המקולקלים לביתן. יה"ר שהשי"ת יאמר לצרותינו די, ויגדור פרצותינו בכל אתר ואתר, אמן.

התכוונתי מלכתחילה לדבר לפי הסדר, לענות על ראשון ראשון וכו', אך נדמה לי שאין מספיק זמן לכך, לכן נתייחס רק אל הנושא העיקרי שהוא האחרון.

לגבי הנושא הראשון, ברור שהדברים אינם רצויים, ואין לעשות הפסקות בין עליה לעליה. צריכים להסביר את נימוק הדברים, אך כאמור כעת לא נספיק לעשות זאת.

לגבי נושא הצניעות, זו שאלה שקשה מאד להכריע בה, ובכל מקרה לא אכריע בה. גם אינני יכול להכריע בה, כיון שאני לא מכיר את הדור החדש שלנו לעומק, ואינני יודע היטב עם מה בדיוק הנוער מתמודד. דיברנו מקודם על ההוא סמיא, ואמרנו כבר בעבר כי לפעמים האדם צריך לעשות את עצמו כמו סומא, ולא לראות מה שקורה מסביב. בעוונותינו הרבים, בעידן שלנו עם כל המכשירים הטמאים, כל מי שנחשף אליהם, זו בעיא קשה. בני ובנות הנעורים מתמודדים היום עם קשיים רבים וגדולים. ישנם קלקולים גדולים בנושא צניעות, לצערנו גם במקומות טובים וקדושים.

ענה לי הבחור, בלחש, "אבא שלי לא יודע להיכן היגעת... הוא חושב שאני צדיק". לצערנו, הבן הגיע למקומות חמורים ביותר. היום אי אפשר לדעת, ואי אפשר להאמין. החברה עושה הרבה. ובקיצור, המצב הוא מסובך, ואינו פשוט בכלל. ממילא קשה להכריע בשאלה זו, ואני לא אעשה זאת.

לגופו של ענין צריך לומר כך. הרב יעקב לוי בא אלי ביום ששי, ערב שבת זו, ואמר לי שדיבר עם הרב רונן חזיזה בטלפון. פשוט ואין ספק שכוונותיו של הרב חזיזה הן טובות. הרב יעקב לוי אמר לי שהוא הסביר לו מה הבעיה בספרים שלו, ושהוא מדבר באופן שאינו מתאים. אמר לו, מדוע אתה מדבר על נושאים רגישים שבנות רבות אינן יודעות מכך. ואפילו שישנן ששמעו על כך, בשבילן תכתוב בסגנון עדין יותר ובלשון נקייה. לא צריך לפרט הכל בצורה כ"כ רחבה, להסביר מדוע הבנות צריכות להיות צנועות, ומה ההרהורים שהן גורמות לגברים. מה חושבים, וכיצד נגרם המכשול. מה הן מכשילות, וכיצד זה קורה בדיוק. וכל זה לא בקצרה, אלא באורך כמה דפים, ובפרוטרוט. זה מכשיל.

לכן הנני רוצה לומר, כי תחילה וראש יש לדעת כי פשוט וברור שבכל הדורות לא דיברו כך. חינוכו את הבנות מקטנות לצניעות, אף מבלי להבין. אמרו להן כי כך הן צריכות לעשות, וזהו.

בתימן למשל, כל ילדה היתה יודעת שכאשר הגברים עוברים ברחוב, אפילו אדם אחד, היא מיד הולכת הצדה. ולא רק בתימן, אלא גם בעוד מקומות, כגון בירושלם עיקו"ת.

אחד הרבנים משם, שמו הרב מייזליש, סיפר שהוא הוביל את אמו הישישה ברחובות ירושלם, והיא היתה בערך בת תשעים או מאה. ובעודה הולכת ברחוב, הגיעו גברים, והיא אומרת לו, בוא נלך לצד... אותו רב שאל את אמו, מה קרה? מה את חושבת? את כ"כ זקנה, מי מסתכל עלייך בכלל? השיבה לו, כך אני רגילה... [עיי' שיעור מוצש"ק קרח התש"ע].

ואם בזקנות עסיקנין, ק"ו הצעירות. אלא מאי? בדורות שעברו כללי הצניעות נכנסו אצלן בדם. מגיל חמש, כל ילדה יודעת שהיא צריכה לנהוג בצניעות. תאמרו לי בבקשה, היום, לצערנו, מי מחנך כך? בעוה"ר.

אבל ישנה כאן נקודה אחרת. אמרתי לכם שהיו אברכים שנחרדו ממש מהדברים שלו. מראים לי, תראה מה הוא כותב פה, ותראה מה הוא כותב שם.

ובכן, הבה נבחון את הדברים. האם הדרך הזו שהוא נוקט בה להסביר לנשים מה הן גורמות וכיצד הן מזיקות היתה כבר בכתובים בעבר או שלא?

האמת שרבינו יונה בספר שערי תשובה [אות ע"ח] כבר פתח את השער, וז"ל שם, צריכה האשה שתהא צנועה ונוהרת שלא יסתכלו בה בני אדם, חוץ מבעלה. שהמסתכלים בפניה, או בידיה, יורדין לגיהנם, והיא ענושה בעונש כל אחד ואחד מהם, מפני שהחטיאה אותם, ולא נהגה צניעות בעצמה, ונכשלו בה.

ישנם כאלו שאומרים לאשה, תהיי צנועה, וחושבים שזה מספיק. אבל היא לא מבינה מדוע. למשל, היא חשבת לעצמה, הבגדים האלו יפים, ומה הבעיה ללבוש אותם? אבל אם היא לא תבין מה שהיא עושה וגורמת, ספק אם היא תחדל מכך. דומני שזו הנקודה שעמדה בפני הרב חזיזה, אם הוא הוצרך לפרט כ"כ, כנראה הגיעו מים עד נפש. היום צריכים להבין ולהסביר כל דבר. ואם הן לא מבינות, זו בעיה. לכן מסבירים להן, כדי שיקבלו. הרבה עניינים בתחומים שונים בעבר, לא היה צריך להסביר, לא נזקקו, והיום העולם השתנה.

מקור הדברים לכאורה קדוש וטהור כבר מדברי רבינו יונה. ואמנם הוא לא הרחיב כל כך, אבל היום יש לנו בעיה, וצריכים כנראה לפרט יותר במה הן מכשילות, ואיך מכשילים, ולא מספיקה מלה אחת, ולא שתי שורות, אלא כמה דפים, וזו בעיה.

נזכרתי בסיפור על החפץ חיים. פעם הוא ישב באיזו חתונה, והסתובבה שם אשה לבקש

המושגים הרחוביים, הספר יכול לקלקל אותם, ולאותם שבלאו הכי שקועים ברפש הזה, הספרים שלו יכולים להתאים. אבל הבעיני שהספר נפוץ בציבור, ועובר מיד ליד.

הבנתי מהרב יעקב לוי שכנראה אולי הם הגיעו ביחד להסכמה, והוא הבין שעבר את הגבול וישנם דברים שכנראה אינם צריכים להיכתב, הציע לו איך לעדן את הלשון ולא לפרט. כגון בעניין איסור מסוללות זו בזו. לא להזכיר את השלילי, רק שמותר לבנות להתנשק ולהתחבק זו עם זו, ולא יותר. לכן יתכן שהוא יתקן זאת בעז"ה במהדורות הבאות. אבל מה עם הספרים שבמהדורה הקיימת. מה עושים אתם? צריכים לשקול זאת היטב.

שאלה מהקהל: האם אפשר להכניס ספרים הבית בלי הסכמות של גדולי ישראל?

תשובת מרן שליט"א: לא. אבל אתה צריך להבין, גם בלי שנרצה, הספרים הללו כבר נכנסו. עשו כנס, גבו עליו סכום גבוה, וחילקו עי"ז את הספרים חנם.

דבר כזה כבר היה לעולמים. בעבר בניהזוג משפחת אברהמי מירושלם עיקו"ת, חיברו והפיצו ספרים בענייני שלום בית ומצות עונה וכיו"ב, וקמה אז קול זעקה. טענו עליהם שעברו את הגבולות, הביאו דברים ממקורות בלתי ראויים, ולא כשרים. וב"ה, הם קיבלו עליהם את הדין. גדולי הדור התערבו. והחליטו שממנים ועדת רבנים, ואת הספר הקיים הפסיקו להפיץ, וצנזרו מכאן ולהבא.

אנחנו לומדים מזה כי דברים שאינם מתאימים, צריכים להימחק. זהו מה שנראה לי העצה המתאימה בענין ספרי הצניעות של הרב רונן חזיזה. כי כמו שאמרתי מקודם, אף שיש לו נסיון רב בדברים האלו, והוא מבין טוב בהם, והמציאות היא שהוא הצליח להשפיע לטובה על רבים, חושבני כי יכול להיות שהוא הגזים קצת.

שאלה מהקהל: אינני מבין את הנידון. וכי מישהו באמת חושב שהצעירים היום, עם כל שכלולי המדיה והתקשורת, אינם יודעים מה

צדקה. היא עברה והילכה בין הגברים. פנה אליה החפץ חיים ואמר לה, אמרי לי נא, האם את חושבת שאת מסתובבת ליד מלאכים?

רואים איפוא שלפעמים צריכים להסביר לנשים שהן מזיקות, כדי שיבינו, ואין ברירה אחרת.

זכורני שהרב אליהו ברוידא זצ"ל, ראש ישיבת בית אליהו, בקרית ישמח משה, חתנו של של הגה"צ רבי אליהו לופיאן, הזדמן לו לעבור במטבח הישיבה, ושם הוא ראה כמה בחורים מהישיבה מדברים ומפטפטים עם הטבחית. הר"א ברוידא היה צדיק, וחשב מה לעשות במצב זה. עד שהוא פנה ואמר להם, "אל תרבה. אל תרבה".

לאחר שהלך, הטבחית ששמעה את דבריו שאלה אותם, מה כוונתו? האם הוא התכוון למאמר, "אל תרבה שיחה עם האשה?"...

ובכן, יש לנו בעיני, ואין כ"כ מה לעשות, כי לפעמים מוכרחים להסביר.

שאלה מהקהל: אינני מבין את הנידון. אם יש לו הסכמות מגדולי ישראל, מה טוב ומה נעים. אבל אין לו הסכמות, מדוע להכניס זאת לבתי ישראל?

תשובת מרן שליט"א: נכון, וזו בעיני חמורה. זהו הדבר הראשון שהתפלאתי שאין לו הסכמות על הספר. זו טעות ראשונה.

ידוע כי בשו"ת חתם סופר [ח"מ סי' מ"א] מתריע על המדפיסים ספרים ללא הסכמות, וזל"ק, תמהתי מאד בראותי שמרצונו יבטל מנהג נטילת הסכמה. חלילה לי מחדול לתת הסכמה, אפי' על הדפסת ספר ישן נושן, ודבר שנצטער בו אותו צדיק וכו', כי מיום שזלזלו בנטילת הסכמה רבו ספרי מירוס בישראל וכו'.
אבל ברוך השם כי עדיין יש ויש יר"ש שאינם לוקחים ספר חדש אם לא יראו הסכמה מרב בדוק ביראת השם עכ"ל.

עדיין אני חושב שצריכים לצנזר את הספר, ובודאי שישנם דברים שאינם אמורים להיכתב בסגנון כזה, אבל צריכים להגדיר זאת, כמו פרה אדומה. מטהרת את הטמאים ומטמאה את הטהורים. אנשים שאינם מכירים את

קורה בחוץ? נשים יוצאות לעבוד בחוץ, הן יכולות שלא להיחשף? וכי באמת נראה להם שכולם יושבים בבית המדרש ולא מבינים כלום. הרב חזיזה מבין זאת, לכן הוא מפרט ומסביר. אין מה לעשות.

תשובת מרן שליט"א: אתה צודק, וזוהי בדיוק הנקודה. אוי לי מיצרי, ואוי לי מיוצרי. זהו נושא בעייתי. יש כאלו שהספרים טובים להם, ויש כאלו שלא. אבל ישנם עוד כאלו, שחושבים שהילדים שלהם אינם יודעים, והאמת היא הפוכה.

הערה מהקהל: הזדמן לי להיות נוכח לפני כשנתיים בכנס שלו באיזה מקום, זה ציבור של אנשים רדודים ביותר, עם עגילים וכו', הוא מרים אותם מן העפר. משאול תחתית. זאת רמה נמוכה ביותר.

תשובת מרן שליט"א: אבל כעת מדובר על ציבור של בני ברק.

הקב"ה מנסה את דורנו בנסיונות קשים. ידוע שבדור שלפני המשיח, ירדו לעולם נשמות של דור המבול ודור הפלגה, שצריכים תיקון גדול, ולכן צריכות לסבול קשים. יש על זה משל של אותו מלך שרצה שיהיו בכתרו כל האבנים טובות שבעולם וכו' ואכמ"ל.

כנראה עיקר הצדקות, זה להתגבר. דהיינו כשיודעים ממעשי הרשעים והרשעיות, תועבותיהם והנאותיהם המגושמות, ובכל זאת נמנעים. מי שלא יודע, זה לא כלל כך חכמה, אין ממש התגברות, אפילו שטוב וצריך להתרחק לא לדעת, שמא לא יעמוד בנסיון. אבל מי שכבר יודע, יתגבר כארי. כמו שפתחנו בתחילת השיעור למעלה.

דומני שהמבחן האמתי הוא בתוצאות. אם זה גורם ומועיל להן להיות צנועות. ובהיות שרבים התחזקו מדבריו, כנראה שהם נכוחים ומועילים, אך עדיין צריכים לשקול זאת היטב. לא די בחיזוק כעת, אלא אם זה יחזיק מעמד גם בהמשך. אינני האדון בנושאים האלו, וגם אמרתי לכם שאינני יודע עד היכן הדברים מגיעים, וכיצד הבעיא צריכה להיפתר, ומה

לעשות עם הספרים הנדפסים. האם לגנוזם, או כיצד לטפל בזה. או אולי להפיץ אותם רק במקומות שאינם חרדיים, במקומות שהם בלאו הכי "פתוחים". צריכים לכך אנשים שמבינים ענין.

ממילא מסקנתנו כי כיון שכנראה לחלק מן השומעים הדברים מועילים ונצרכים, ולחלק הם מזיקים, לכן זו שאלה חמורה, וצריכים לדון בה בכבוד ראש. לדעתי אין צורך להילחם נגד, אלא לתקן, כי מטרת כולם לשם שמים. השתדלתי להציג את הצדדים, וכאמור הוא בעצמו אולי מבין שכבר עבר את הגבול, ושמה הוא מתכוון לתקן זאת בהמשך.

ברור עכ"פ לפי מה שהבנתי ושמעתי שכוונות המחבר הן טובות, והוא צדיק ויר"ש. ברם הדבר אינו מספיק, כמו שכתוב בתחילת ספר הכוזרי שאמר לו המלאך, "כוונותיך רצויות, אבל מעשיך אינם רצויים". המטרה אינה מקדשת את האמצעים. ובודאי צריכים הסכמות מרבנים שמבינים בנוער, בני ובנות הנעורים שהם עתידנו, ובמציאות החיים בזמננו, ועד היכן המכשולים מגיעים, שיעמדו מאחורי הספר, כדי לגדור את הפרצות. ותשועה ברוב יועץ. השם ב"ה יאיר עינינו, יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו, אכ"ר.

*

נספח

ביקשתי מידידנו הרה"ג אלעד יוחנן שליט"א לשוחח ולברר את העניין, באופן ישר עם המחבר, וזאת אשר השיבני.

לק"י יום ב' ט"ו אלול התשפ"א בשל"ב לשטרות לסדר "אשר לא כתוב בספר התורה הזאת".

לכבוד מו"ר ועט"ר הגאון הגדול מארי יצחק רצאבי שליט"א, ראש בני הימן פוסק עדת תימן, לדרך רבותינו הקדושים נאמן.

בעניין השיחה שדיברתי עם "הרב" רונן חזיזה במוצש"ק פרשת שופטים, וזהו תמליל השיחה. ראשית שאלתיו למה אין הסכמות בספריו. וענה לי, שבחברת חמש דקות של תורה יש

דהיינו שהוא בנה לעצמו קו בחיים, ולפי זה הוא הולך ומחליט את החלטותיו. עד חתונתו, וגם אחריכן, הוא היה "מזרחניק". עם כיפה סרוגה. אחרי כן התחזק ונחשב לחרדי.

נב. אבקש מחילה מכת"ר שהתעכבתי עם המכתב מחמת חבילי"י תרדי"ן שעלו על צוארי, יהי רצון שד' יהיה בעזרי.

מנאי אלעד אלעזר יוחנן, קטן תלמידי הרב יצ"ו, השותה בצמאה את דבריו.

יישר חיליה לאורייתא. וכאמור לעיל, יתכן שלבנות שנחשפו בעוה"ר לתרבות הרחוב, יש תועלת מספריו, ובמציאות נודע שהן מתחזקות ומשתפרות מאד בצניעות. אבל בכל אופן צריך שהדבר יעשה על פי דעת תורה. וכל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל, כמו שכבר אמרו רבותינו ז"ל. והמקום ברוך הוא יתקננו בעצה טובה, אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו. לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון. ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור. פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא כל משאלות ליבם לטובה, אכ"ר.

הסכמה, וכמדומה לי גם בחומש. (אעפ"י ששם כתב שכדאי שיאמר הש"צ בין מברך למברך את תוכן העלייה הבאה, והביא סמך לדבריו משו"ת יחו"ד חלק ה' סימן י"ז, ואין משם ראיה כלל אלא אפילו סתירה לדבריו, וק"ל).

ואמר עוד, וכי בגלל שרגילים לבקש הסכמות, צריך הסכמות? רק בגלל שזה "מקובל"? והרי אני אומר שאני מעביר – לוקח מהספרים, וכותב את הדברים או אומר אותם ב"הופעות" הנק' אש קודש. (אשית מי אמר שהוא מבין מה שהוא לומד. ושנית, וכי בגלל סיבה כזאת לא צריך הסכמות?).

ועוד אמר שת"ח עצום (ועצומים) עובר על הספרים, [נודע לי שהכוונה לבעל ספר ואין למו מכשול, מהעיר חולון. יב"ן], ותוך כדי הדברים אמר שהעיר לו בכמה מקומות לשנות את הלשון אך לא קיבל, כיון שהכתיבה היא קולמוס הלב.

מ"מ אמר שצילם את הרבנים עוברים על ספריו (מי הם?), ושמצולם שם המגיה שאומר שעבר על כל הספר (מה החידוש?).

וכששאלתי אותו למה כתב את הדברים בצורה מפורשת ולא בניסוח אחר, אמר לי, זה גישה של הדור הקודם, היום כל ילדה בגיל 13 יודעת את הדברים ועושה אותם, ולכן טוב שכבר בגיל שתים עשרה אחד עשרה ידעו את הדברים מהתורה ולא מעבירה. (לפי שיטתו, אולי כדאי לפרסם זאת בשער בת רבים בפרסומות רחוב וכדומה. ממש עקירת התורה). שאלתי על עניין הרבנים, אמר, אותי שואלים, הם לא יודעים את הדברים. (כאילו הוא היחיד בדור). אולי בגלל ששמי רונן, שזה בגימטריא אשה.

ועוד אמר שועדת הרבנים לענייני תקשורת סגרו לו את קו הצניעות הפתוח (שאלות פתוחות = נבלות הפה), התווכחתי איתם ובסופו של דבר פתחתי את הקו לקומה הלא כשרה (טריפה. ואת זה מי התיר לו?).

למסקנא יצא לי מהשיחה איתו שהוא אדם חופשי שלא מחפש שיגידו לו מה לעשות.